

Stanisław Mycek

"Chrystus piękno – dobro – prawda :
studium chrystologii Hansa Ursa von
Balthasara w jej trylogicznym
układzie", Marek Pyc, Poznań 2002 :
[recenzja]

Forum Teologiczne 6, 189-191

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek Pyc, *Chrystus piękno – dobro – prawda. Studium chrystologii Hansa Ursa von Balthasara w jej trylogicznym układzie*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny. Studia i Materiały 54, Poznań 2002, ss. 656.

Temat jedyności i uniwersalności osoby Jezusa Chrystusa w ostatnim czasie cieszy się dużym zainteresowaniem. Wystarczy przypomnieć relatywistyczne tezy tzw. pluralistycznej teologii religii, jak również oficjalny głos Kościoła w tej sprawie w deklaracji Kongregacji Nauki Wiary „Dominus Jesus”. W klimacie pytań wokół tożsamości chrześcijaństwa w pluralistycznym świecie, warto odkryć na nowo chrystologiczną myśl jednego z największym teologów XX w., Hansa Ursa von Balthasara.

Autor omawianego opracowania, ks. Marek Pyc, adiunkt na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, określa charakter swojej publikacji jako studium chrystologii Hansa Ursa von Balthasara, które opiera się na tematach jego Trylogii: Chwała – piękno (*Herrlichkeit*), Teodrammatyka – dobro (*Theodramatik*) oraz Teologika – prawda (*Theologik*). Postacią – lub też bardziej precyzyjnie w perspektywie von Balthasara – figurą (*Gestalt*) centralną jest osoba i posłanie Jezusa Chrystusa, rozważana jako Piękno (chwała), Dobro i Prawda (s. 16–17). Praca podzielona jest na trzy rozdziały, analogicznie do teologicznej trylogii: I. Chrystus – piękno: chrystoestetyka, II. Chrystus – dobro: chrystodramatyka, III. Chrystus – prawda: chrystologika. Każdy rozdział ma charakter syntetyczno-opisowy i kończy go analiza chrystologicznych propozycji Balthasara, ujętych w podsumowaniu i wnioskach.

Studium rozpoczyna wprowadzenie do szeroko rozumianej problematyki chrystologicznej (s. 9). Autor trafnie prezentuje teologię von Balthasara, a szczególnie jego chrystologię, określając ją jako „chrystologię w dialogu”, zaznaczając przy tym postacie św. Ignacego z Loyoli, E. Przywary, K. Bartha, H. de Lubaca, jak również A. von Speyra (s. 17–26). Prowadzili oni dialog z myślą von Balthasara w wyjątkowy sposób. Do tej listy warto byłoby jeszcze dodać S. Bulgakova oraz K. Rahnera, dwóch myślicieli, których koncepcje są obecne w chrystologicznej refleksji von Balthasara, zwłaszcza tam, gdzie dotyka ona tematu kenozy, a także szeroko rozumianej relacji pomiędzy Trójcą immanentną i ekonomiczną. Można byłoby uściślić to dialogiczne wprowadzenie o istotny wszak kontekst historyczny Trylogii (m.in. o nurt tzw. nowej teologii, teologii sekularyzacji, śmierci Boga, o pluralizm religijny wraz z pytaniem o prawdę). Ważnym elementem wprowadzenia są również metodologiczne fundamenty balthasarowskiej chrystologii, tzn. odniesienie do Pisma Świętego, tradycji Kościoła, syntetyzująca metoda refleksji i jej kontemplacyjne

nachylenie oraz ciekawa interpretacja pojęcia analogii w duchu chrystologicznej analogii bytu (s. 26-37). Na tym tle dyskusyjna wydaje się teza, że von Balthasar „jest z wykształcenia i umysłowości filozofem...” (s. 36, przypis 128), ponieważ jego zasadnicze wykształcenie było raczej humanistyczne (doktorat z literatury). Nie oznacza to, że nie znał filozofii, jednakże jego sposób myślenia bardziej przypomina oglądanie, medytowanie problemu „z lotu ptaka”, aniżeli systematyczny wykład.

Pierwszy rozdział, „Chrystus – piękno: Chrystoestetyka”, porusza się w teologicznym bogactwie Chwały (*Herrlichkeit*). Zostały w nim przedstawione tajemnice życia Chrystusa, które objawiają jego chwałę: wcielenie, wydarzenia przedpaschalne, tajemnica krzyża, zstąpienie do piekieł oraz zmarłych wstanie. Autor analizuje także sposób objawienia się chwały Boga w Chryście oraz jej bogactwo. Poruszone zostały tematy, które mówią o chwale w konkretnej historii (relacja Nowego Testamentu do Starego), omawiana jest tajemnica ukrytej chwały w posłuszeństwie Chrystusa oraz chwały w jego Osobie. Analiza chrystologicznej chwały pozwala odkryć jej bogactwo, które objawia trynitarną miłość Boga do świata i człowieka. Rozdział na temat chrystoestetyki kończy podsumowanie oraz wnioski na temat pierwszej części trylogii, która pozwala odkryć trynitarno-chrystologiczne nachylenie myśli von Balthasara, a także – jak słusznie zauważa autor – „istotny i niemożliwy do pominięcia sygnał dla współczesnej myśli chrystologicznej” (s. 60–225).

Drugi rozdział, „Chrystus – dobro: Chrystodramatyka”, zajmuje się kolejną częścią trylogii von Balthasara, Teodramatyką. Przedstawione na wstępie krótkie wprowadzenie jest o tyle cenne, że pomysł połączenia teologii z dramatem jest w swojej oryginalności niewątpliwie intelektualnym wyzwaniem i wymaga bliższego naświetlenia. Autor radzi sobie doskonale z tego rodzaju wyzwaniem, podkreślając relację chrystologicznego, zbawczego wydarzenia do osobistego zaangażowania się, istotną rolę wolności czyli osobistej decyzji, jak również centralne miejsce posłania – misji osoby Jezusa Chrystusa. Na uwagę zasługuje również dramat zbawienia, jego etapy, jego jedyność i uniwersalność w Chryście, a także jego istotne osadzenie w trynitarnym misterium. Bogata tematycznie chrystodramatyka zostaje zakończona podsumowaniem i wnioskami (s. 227–440). Zawartość tego rozdziału mogłaby być nieco poszerzona o analizę balthasarowskiego rozumienia kenozy, włącznie z tematem cierpienia Boga, oraz niezwykle oryginalną, teodramatyczną interpretacją unii hipostatycznej.

Trzeci rozdział, „Chrystus – prawda: Chrystologika”, analizuje ostatnią część teologicznej trylogii von Balthasara, Teologikę (s. 440–605). Tematem wiodącym jest pojęcie prawdy oraz jej trynitarno-chrystologiczna pełnia objawiona w Chryście. Tak więc kluczowym zagadnieniem jest wydarzenie

Wcielenia, w którym Słowo – Logos – Prawda staje się ciałem. To właśnie Chrystus jest jedynym i uniwersalnym objawieniem prawdy trynitarnego misterium. W końcu ta „logika prawdy w miłości” odnajduje swoją istotną kontynuację w posłaniu Ducha Świętego oraz w posłaniu Kościoła Chrystusowego. W ten sposób zostaje nakreślona logika trynitarnego miłości, która objawia się w posłaniu Chrystusa i ogarnia cały świat w posłaniu Kościoła. Cenną uwagą w podsumowaniu i wnioskach jest odniesienie do propozycji Balthasara dotyczących pojęć „logos spermaticos” oraz „pneuma spermaticos” (s. 603), a także słuszna obserwacja relacji filozofii i teologii (integracja, s. 605).

Całość studium zamyka zakończenie (s. 607–612) oraz bogata bibliografia (s. 613–641), którą można by uzupełnić jeszcze o pozycje zamieszczone na stronie internetowej www.mypage.bluewin.ch/HuvB.S.Lit. Niewątpliwie praktycznym dodatkiem byłby również indeks osobowy oraz rzeczowy. Należy także zaznaczyć, że bardziej syntetyczna i ujęta w konkretną strukturę forma podsumowań byłaby bardziej przejrzysta i stąd użyteczniejsza dla potencjalnego czytelnika.

Omówione studium chrystologii Hansa Ursa von Balthasara to cenne i godne odkrycia wprowadzenie do chrystologicznej myśli tego wielkiego teologa XX w. Miejmy nadzieję, że praca ta znajdzie szerokie grono odbiorców, jak również dalszych kontynuatorów badania teologicznej myśli szwajcarskiego kardynała.

KS. STANISŁAW MYCEK